

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра правових природоохоронних дисциплін

07-05-66М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних завдань та самостійної роботи
з навчальної дисципліни **«Екологічне право»**
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081
«Право» денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННП
Протокол № 1 від 02.09.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Екологічне право» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Швець О. М. – Рівне : НУВГП, 2024. – 30 с.

Укладач: Швець О. М., к.ю.н., доцент кафедри правових природоохоронних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Швець О. М., к.ю.н., в.о. завідувача кафедри правових природоохоронних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності 081 «Право»

к.ю.н., професор Міщук І. В.

© О. М. Швець, 2024

© НУВГП, 2024

ЗМІСТ

Передмова	4
Опис навчальної дисципліни та її структура	5
1.1 Опис навчальної дисципліни	5
1.2 Тематика практичних занять, оцінювання та особливості підготовки	6
1.3 Критерії та шкала оцінювання	7
2. Плани практичних занять	9
3. Самостійна робота студентів	22
4. Індивідуальне науково-дослідне завдання	23
5. Рекомендована література	25
6. Інформаційні ресурси	26

Передмова

Програма навчальної дисципліни «Екологічне право» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за спеціальністю 081 Право.

Предметом вивчення дисципліни «Екологічне право» є формування у майбутніх юристів компетентностей щодо використання природоохоронного законодавства, правового забезпечення екологічної безпеки, навиків вирішення спорів щодо використання компонентів навколишнього природного середовища, встановлення відповідальності за порушення норм екологічного законодавства.

Екологічне право має важливе значення в суспільному житті України. Його актуальність особливо зростає з огляду на євроінтеграційні процеси в Україні. Кожна особа, кожна громада, кожен товаровиробник має будувати свою діяльність із врахуванням впливу на навколишнє природне середовище. Роль юристів у цьому процесі полягає в наданні консультативних послуг та здійсненні контролю за екологічною складовою діяльності суб'єктів права.

Існуючі зовнішні та внутрішні виклики, які постають перед Україною на сучасному етапі розвитку, вимагають формування нової державної екологічної політики, яка б відповідала нагальним потребам сьогодення та базувалася на найкращих вітчизняних і світових теоріях та практиках.

Вивчення дисципліни «Екологічне право» дозволить посилити компетентності, набуті при вивченні дисципліни «Екологія».

1. Опис навчальної дисципліни та її структура

1.1 Опис навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Екологічне право» є забезпечення оволодіння студентами нормативно-правовою базою щодо охорони навколишнього природного середовища, а також особливостями використання природних ресурсів.

Основними завданнями навчальної дисципліни є: формування у студентів вміння володіти екологічним законодавством та ефективно застосовувати відповідні правові норми у процесі професійної діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студентів повинні сформуватися такі **компетентності**:

ІК – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

ЗК2 – здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3 – знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7 – здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК15 – прагнення до збереження навколишнього середовища.

СК3 – цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК8 – здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК9 – здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

СК10 – здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК12 – здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК16 – здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

СК19 – здатність до адаптації у професійному середовищі, вміння вирішувати складні професійні задачі, застосовуючи сучасні інформаційні технології.

СК20 – здатність до орієнтації у правових природоохоронних напрямках.

Програмні результати навчання:

PH3 – проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

PH5 – давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

PH6 – оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

PH21 – готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

PH22 – надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

PH23 – застосовувати у професійній діяльності нормативно-правову базу захисту навколишнього середовища, особистості.

1.2 Тематика практичних занять, оцінювання та особливості підготовки

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Оцінка, балів
<i>Змістовий модуль 1.</i>		6	42
1	Державне та громадське управління в галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів.	2	7
2	Екологічні права та обов'язки громадян.	2	8
3	Правовий режим використання природних ресурсів та територій.	2	7
5	Модульний контроль №1		20
<i>Змістовий модуль 2</i>		6	58
4	Екологічна безпека: правове забезпечення.	2	6

6	Правове забезпечення оцінки впливу на довкілля.	1	6
7	Контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища.	1	6
8	Екологічні правопорушення. Юридична відповідальність.	2	8
9	Модульний контроль №2		20
10	Індивідуальне науково-дослідне завдання		12
	ВСЬОГО	12	100

Готуючись до практичних занять здобувачі повинні:

1. Опрацювати лекційний матеріал за темою заняття.
2. Опрацювати нормативні акти за темою заняття.
3. За рекомендацією викладача опрацювати наукові та/або літературні джерела за темою заняття.
4. Підготувати завдання в рамках самостійної роботи студентів за темою заняття.

Здобувачі можуть отримати додаткові бали до поточної успішності навчальної дисципліни за участь у наукових конференціях, круглих столах, написання наукових тез, статей, рефератів дослідницького характеру за темою навчальної дисципліни. Тему дослідницької роботи студенти можуть вибрати самостійно за погодженням із викладачем.

1.3 Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача при оцінюванні поточних результатів успішності з навчальної дисципліни «Екологічне право» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених силябусом дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються у їх взаємозв'язку і розвитку;

- характер відповідей на поставленні питання (повнота, чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. 40 балів студент сумарно може отримати за складання модульних контролів.

Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- розв'язання практичних кейсів;
- тестування;
- підготовка доповіді для публічного виступу.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Відмінно
82-89 балів	Добре
74-81 балів	
64-73 балів	Задовільно
60-63 балів	
35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання

1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу
------------	---

2. Плани практичних занять

Змістовний модуль 1

Практичне заняття №1. Державне та громадське управління в галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів. (2 години)

План

1. Система органів державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.
2. Громадське управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.
3. Функції екологічного управління.

Завдання до теми:

1. Практичне завдання:

Розробити ієрархію органів публічної влади, які володіють повноваженнями щодо управління раціональним використанням та охороною компонентів навколишнього природного середовища.

2. Питання для підготовки до опитування та дискусії:

- 1) Поясніть, як ви розумієте поняття «державне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища».
- 2) На яких засадах здійснюється державне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища?
- 3) Що є метою державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища?
- 4) Назвіть органи публічної влади, які мають повноваження у сфері державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.
- 5) Як можна класифікувати органи публічної влади у сфері державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища за територіальним масштабом?
- 6) Як можна класифікувати органи публічної влади у сфері державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища за характером, напрямками роботи, повноваженнями?

- 7) Що таке принципи державного екологічного управління?
- 8) Які принципи державного екологічного управління ви можете назвати?
- 9) Що таке функції державного екологічного управління?
- 10) Які функції державного екологічного управління ви можете назвати?
- 11) Що таке методи державного екологічного управління?
- 12) Назвіть які ви знаєте методи державного екологічного управління?
- 13) Що ви розумієте під поняттям «державна екологічна політика»?
- 14) Що є засадами реалізації державної екологічної політики?
- 15) Які інструменти реалізації державної екологічної політики ви можете назвати?

Практичне заняття №2. Екологічні права та обов'язки громадян. (2 години)

План

1. Правове регулювання екологічних прав та обов'язків.
2. Види екологічних прав громадян та гарантії їх реалізації.
3. Екологічні обов'язки громадян.

Завдання до теми:

1. Вирішити практичний кейс відповідно до індивідуального завдання академічної групи.

Приклад практичного кейсу:

Громадська екологічна організація „Екологія” звернулась із заявами до Мінприроди України та до найбільших забруднювачів атмосферного повітря регіону з проханням надати інформацію щодо обсягів викидів у повітря шкідливих речовин. Метою отримання інформації було проведення громадської екологічної експертизи впливу хімічного виробництва на мешканців регіону.

Мінприроди України відмовило у наданні інформації, пояснюючи відмову відсутністю такої інформації. Підприємства, які є забруднювачами атмосферного повітря в регіоні не відреагували на звернення екологів.

Окрім того, одне із підприємств, яке виробляє пластмасові вироби, звернулося до суду з позовом до громадської екологічної

організації з вимогою про припинення дій, спрямованих на розголошення технології виробництва шляхом намагання з'ясувати формули хімічних речовин, які використовуються на виробництві.

Які екологічні права громадян намагається захистити громадська організація “Екологія”?

Проаналізуйте правомірність дій кожного з учасників ситуації, що склалась.

2. Питання для підготовки до опитування та дискусії:

1) Назвіть нормативно-правові засади становлення поняття екологічні права громадян в Україні та в світі.

2) Перерахуйте які екологічні права громадян визначені чинним законодавством України?

3) Дайте узагальнене визначення поняття «екологічні права».

4) Як можна класифікувати екологічні права за юридичною силою?

5) Як можна класифікувати екологічні права за формою реалізації?

6) Як можна класифікувати екологічні права за можливістю реалізації?

7) Дайте характеристику права громадян на екологічну інформацію.

8) Дайте характеристику права громадян на об'єднання в громадські природоохоронні формування.

9) Наведіть власні приклади реалізації екологічних прав.

10) Якими нормативно-правовими актами визначаються екологічні обов'язки громадян?

11) Які екологічні обов'язки покладені на громадян законом України?

12) Наведіть власні приклади реалізації екологічних обов'язків..

13) Які функції в екологічних правовідносинах можуть здійснювати юридичні особи?

14) Які вимоги ставляться законом до юридичних осіб як суб'єктів екологічних правовідносин?

15) Які екологічні права виникають у юридичних осіб як суб'єктів екологічних правовідносин?

16) Які екологічні обов'язки виникають у юридичних осіб суб'єктів екологічних правовідносин?

17) Що ви можете сказати про діяльність громадських організацій у галузі охорони навколишнього природного середовища?

18) Яким чином держава гарантує забезпечення екологічних прав громадян?

19) Що являє собою система гарантій екологічних прав громадян?

20) Що таке захист екологічних прав?

21) Яким чином відбувається захист екологічних прав?

22) Які є форми захисту екологічних прав громадян?

23) Назвіть підстави виникнення права на захист екологічних прав громадян.

24) Які існують гарантії захисту екологічних прав громадян?

Практичне заняття №3. Правовий режим використання природних ресурсів та територій. (2 години).

План

1. Право власності на природні ресурси.
2. Право загального та спеціального природокористування.
3. Правовий режим використання повітря.
4. Правовий режим використання надр.
5. Правовий режим використання вод.
6. Правовий режим використання рослинного та тваринного світу.

7. Правове забезпечення охорони земель залежно від їх цільового призначення.

8. Природно-заповідний фонд як об'єкт правової охорони.

Завдання до теми:

1. Розв'язок ситуативної вправи:

Компанія друзів у вихідний день виїхала на відпочинок до лісового масиву, що розташований на березі річки. По приїзді друзі розташували туристичні намети, автомобілі накрили тентами, потому розвели вогнище для приготування їжі. Частина компанії почала рибалити. Частина друзів вирішила позбирати гриби та ягоди поблизу.

Один із друзів (Особа_1) вирішив вимити свій автомобіль, на березі річки.

В той день інспектор з охорони навколишнього природного середовища здійснював рейд лісовими масивами територіальної громади, де відпочивали друзі. Помітивши компанію, яка відпочивала, інспектор підійшов до друзів, представився та повідомив, що вони своїми діями порушують норми чинного природоохоронного законодавства, про що інспектор має скласти протокол для притягнення друзів до відповідальності. До протоколу інспектор вписав наступні протизаконні дії компанії:

1) Миття автомобіля в межах прибережної захисної смуги річки.

2) Риболовля у річці.

3) Збирання грибів та ягід у лісі без спеціального дозволу.

4) Розведення вогнища в лісовому масиві.

Друзі оскаржили протокол інспектора в судовому порядку.

В суді Особа_1. пояснив, що машину він мив спеціальним екологічно безпечним шампунем, його друзі здійснювали рибальство незабороненими способами по одній вудочці на особу, про заборону розведення багаття ніякої інформації в лісі вони не помітили, гриби та ягоди збирали без завдання шкоди природі.

Завдання:

2. Чи є в діях друзів порушення правил загального або спеціального природокористування, якщо є, то які саме?

3. Надати правову оцінку позиції інспектора. Надати правову оцінку позиції Особи_1.

2. *Питання для підготовки до опитування та дискусії:*

1) Яким чином в Україні визначається право власності на природні ресурси?

2) Які форми власності визначені законодавством України щодо природних ресурсів?

3) Які природні ресурси України можуть перебувати у приватній власності?

4) Назвіть джерела права, які визначають набуття права на природні ресурси в Україні.

5) Назвіть підстави набуття права власності на природні ресурси в Україні.

- 6) Як класифікуються об'єкти права власності на природні ресурси залежно від форми власності?
- 7) Охарактеризуйте зміст права загального природокористування.
- 8) Охарактеризуйте зміст права спеціального природокористування.
- 9) Назвіть види загального природокористування.
- 10) Назвіть види загального природокористування.
- 11) Назвіть суб'єктів права загального природокористування.
- 12) Назвіть суб'єктів права спеціального природокористування.
- 13) Що є підставою здійснення права загального природокористування?
- 14) Що є підставою здійснення права спеціального природокористування?
- 15) Як класифікуються природні ресурси за своїм значенням?
- 16) Які природні ресурси мають загальнодержавне значення?
- 17) Які природні ресурси мають місцеве значення?
- 18) Які екологічні вимоги встановлює законодавство України щодо використання природних ресурсів?
- 19) Охарактеризуйте правовий режим використання атмосферного повітря.
- 20) Охарактеризуйте правовий режим використання надр.
- 21) Охарактеризуйте правовий режим використання вод.
- 22) Охарактеризуйте правовий режим використання рослинності.
- 23) Охарактеризуйте правовий режим використання тваринного світу.
- 24) Охарактеризуйте правовий режим використання і охорони земельних ресурсів.

Практичне заняття №4. Екологічна безпека: правове забезпечення. (2 години).

План

1. Поняття, види та правове забезпечення екологічної безпеки.
2. Правове регулювання біологічної, генетичної та харчової безпеки.
3. Правове регулювання ядерної та радіаційної безпеки.
4. Правове регулювання санітарно- епідеміологічного благополуччя населення.
5. Правове регулювання поводження з відходами.
6. Зона надзвичайної екологічної ситуації.

Завдання до теми:

1. Ситуативна вправа.

За результатами незалежної екологічної експертизи, яка було виконана на замовлення громадської екозахисної організації, було встановлено, що на території однієї сільської територіальної громади склалася складна екологічна обстановка.

Результати екологічної експертизи засвідчили, що в атмосферному повітрі наявний сірчистий ангідрид, який перевищує допустиму норму у 1,5 рази. Окрім того завищеними виявилися також і вміст окислів азоту та окислів вуглецю. Особливу екологічну небезпеку для жителів територіальної громади становить хімічне підприємство, яке є основним забруднювачем довкілля в регіоні.

Голова громадської організації, яка виступила замовником екологічної експертизи направила висновок експертизи в місцеві органи державної влади, органи місцевого самоврядування, до поліції та в обласну газету для оприлюднення.

В публікації результатів експертизи голові громадської організації було відмовлено із зазначенням, що опублікуванню підлягають лише офіційні дані державних установ.

До якого типу екологічної загрози відноситься описана ситуація?

Які заходи забезпечення екологічної безпеки повинні застосовуватися на хімічному виробництві?

Яка реакція повинна бути з боку органів публічної влади на ситуацію, що склалася?

Чи є підстави для заборони опублікування результатів екологічної експертизи, яку замовила громадська організація?

2. Питання для підготовки до опитування та дискусії:

1) Що ви розумієте під поняттям «екологічна безпека»?

2) Що є нормативними засадами екологічної безпеки в Україні?

3) Що таке екологічний ризик?

4) Як класифікуються джерела екологічної небезпеки?

5) Які джерела екологічної небезпеки ви можете назвати?

6) Хто є об'єктами екологічної безпеки?

7) Хто є суб'єктами забезпечення екологічної безпеки в Україні?

8) Як можна класифікувати екологічну безпеку за видами екологічних загроз?

9) Які заходи забезпечення екологічної безпеки визначені законодавством України?

10) Охарактеризуйте правове регулювання відносин у сфері поводження з небезпечними хімічними речовинами.

11) Які правові заходи забезпечення екологічної безпеки населення від шкідливого біологічного впливу на життя і здоров'я людей передбачені законодавством України?

12) Які правові заходи забезпечення екологічної безпеки населення радіоактивного забруднення передбачені законодавством України?

13) Які законодавчі вимоги передбачені законодавством України щодо забезпечення екологічної безпеки при здійсненні наукових досліджень, впровадженні нової техніки та передових технологій?

14) Що таке відходи?

15) Яким чином в Україні здійснюється правове регулювання поводження з побутовими відходами?

16) Що таке надзвичайна екологічна ситуація?

17) На яких нормативно-правових актах базується встановлення зони надзвичайної екологічної ситуації?

Змістовний модуль 2

Практичне заняття №5. Правове забезпечення оцінки впливу на довкілля. Контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища (2 години).

План

1. Зміст і суб'єкти оцінки впливу на довкілля.
2. Планована діяльність, що підлягає оцінці впливу на довкілля.
3. Звіт з оцінки впливу на довкілля.
4. Висновок про оцінку впливу на довкілля та врахування її результатів при здійсненні діяльності.
5. Гласність оцінки впливу на довкілля.
6. Поняття та види екологічного контролю.
7. Державний екологічний контроль.
8. Відомчий та виробничий контроль у сфері охорони довкілля.
9. Громадський екологічний контроль.

Завдання до теми:

1. Практичний кейс

До голови територіальної громади постувила колективна скарга мешканців громади з приводу того, що місцевий фермер самовільно захопив земельну ділянку, яка прилягає до наданих йому раніше земель і використав її для будівництва цеху по вирощуванню курей без відповідної на те документації. Громада стверджує, що діяльність фермера шкідливо впливає на навколишнє природне середовище та на здоров'я жителів громади. Через це громада вимагає провести відповідну перевірку діяльності фермерського господарства.

Дайте відповіді на питання:

1. Визначити орган (органи) державного контролю, який (які) мають повноваження здійснювати перевірки в даній ситуації.
2. Який вид перевірки має бути здійснений при цьому?
3. Які документи складаються при проведенні перевірки у випадку виявлення порушення екологічного законодавства?

4. Чи підлягає оцінці впливу на довкілля зазначений в умові задачі вид діяльності фермерського господарства?

5. Як має відбуватися процедура ОВД?

Відповідь обґрунтуйте нормами законодавства.

2. Питання для підготовки до опитування та дискусії:

1) Які нормативно-правові акти складають правову базу оцінки впливу на довкілля в Україні?

2) Які завдання виконує оцінка впливу на довкілля?

3) Що таке вплив на довкілля?

4) Що таке планована діяльність?

5) Що складає зміст оцінки впливу на довкілля?

6) Які етапи включає процес оцінки впливу на довкілля?

7) Що передбачає етап скоупінгу?

8) Що передбачає етап підготовки звіту з ОВД?

9) Хто відноситься до суб'єктів ОВД?

10) Як класифікується планована діяльність?

11) Назвіть приклади планованої діяльності, яка в обов'язковому порядку підлягає оцінці впливу на довкілля.

12) Які органи публічної влади мають повноваження щодо рецензування звітів з ОВД?

13) Що включає звіт з ОВД?

14) Поясніть зміст поняття «гласність ОВД»?

15) В чому полягають особливості громадського обговорення звіту з ОВД?

16) Які правопорушення можуть фіксуватися у сфері оцінки впливу на довкілля?

17) Які види відповідальності передбачені чинним законодавством України у сфері оцінки впливу на довкілля?

18) Поясніть як ви розумієте зміст контролю у галузі охорони навколишнього природного середовища?

19) Які завдання контролю у галузі охорони навколишнього природного середовища?

20) Які органи публічної влади мають повноваження щодо здійснення контролю у галузі охорони навколишнього природного середовища?

21) *Охарактеризуйте зміст планових заходів зі здійснення державного нагляду (контролю) з охорони навколишнього природного середовища.*

22) *Охарактеризуйте зміст позапланових заходів зі здійснення державного нагляду (контролю) з охорони навколишнього природного середовища.*

23) *Які строки здійснення планових заходів зі здійснення державного нагляду (контролю) з охорони навколишнього природного середовища?*

24) *Які строки здійснення позапланових заходів зі здійснення державного нагляду (контролю) з охорони навколишнього природного середовища?*

25) *Назвіть розпорядчі документи органів державного нагляду (контролю) з охорони навколишнього природного середовища.*

26) *Які документи укладаються за результатами державного нагляду (контролю) з охорони навколишнього природного середовища?*

27) *У чому полягає зміст громадського контролю у галузі охорони навколишнього природного середовища?*

28) *Які функції громадських інспекторів з охорони довкілля?*

29) *Які права мають громадські інспектори з охорони довкілля?*

30) *Які обов'язки мають громадські інспектори з охорони довкілля?*

Практичне заняття №6. Екологічні правопорушення.

Юридична відповідальність. (2 години).

План

1. Поняття та склад екологічного правопорушення.
2. Дисциплінарна відповідальність за екологічні правопорушення.
3. Цивільна відповідальність за екологічні правопорушення.
4. Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення.
5. Кримінальна відповідальність за екологічні правопорушення та екологічні злочини.

Завдання до теми:

1. Практичне завдання 1:

Встановіть вид юридичної відповідальності за екологічне правопорушення. Вкажіть норму закону:

1. Який вид відповідальності передбачено за порушення порядку здійснення оцінки впливу на довкілля, якщо це спричинило загибель людей

2. Видобування корисних копалин з використанням обладнання, яке не пройшло відповідно до закону обов'язкову сертифікацію передбачає застосування ... відповідальності

3. Засмічення вод передбачає застосування ... відповідальності

4. Випалювання опалого листя у населених пунктах без дотримання порядку, встановленого центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища передбачає застосування ... відповідальності

5. Приховування службовою особою відомостей про стан атмосферного повітря передбачає застосування ... відповідальності

6. Незаконне видобування бурштину передбачає застосування ... відповідальності

7. Забруднення або інша зміна природних властивостей атмосферного повітря шкідливими для життя, здоров'я людей або для довкілля речовинами, якщо вони спричинили загибель людей передбачає застосування ... відповідальності

8. Порушення вимог щодо поведінки з відходами під час їх збирання, перевезення, зберігання передбачає застосування ... відповідальності

9. Ухилення від пред'явлення або непред'явлення засобів захисту рослин для проведення їх огляду, дослідження передбачає застосування ... відповідальності

10. Незаконна порубка дерев, що вчиняється групою осіб повторно передбачає застосування ... відповідальності.

2. Практичний кейс:

Встановіть наявність та склад правопорушення, вид відповідальності та її розмір у наступному випадку:

Фізична особа-підприємець Соколов Д. з метою вирощування рапсу на умовах оренди використовував 25 га земель

сільськогосподарського призначення у Прилуцькому районі Чернігівської області.

По завершенні строку оренди землі з'ясувалось, що вміст корисних речовин у ґрунті земельної ділянки значно зменшився, через що її родючість знизилась в 4 рази. За висновком Державної екологічної інспекції в Чернігівській області (далі – Інспекції) причиною вказаної ситуації стало порушення Соколовим Д. технології вирощування рапсу як культури, яка значно виснажує ґрунти.

Рішення обґрунтуйте нормами закону.

3. *Питання для самоконтролю:*

1) Які нормативно-правові акти складають правову базу застосування відповідальності за екологічні правопорушення?

2) Що вважається екологічним правопорушенням?

3) Що є підставами юридичної відповідальності за екологічні правопорушення?

4) Назвіть приклади екологічних правопорушень.

5) Які правопорушення можуть виникати у сфері реалізації екологічних прав та свобод громадян?

6) Які правопорушення можуть виникати у зв'язку із порушенням норм екологічної безпеки та нежиття заходів щодо попередження негативного впливу на довкілля ?

7) Які правопорушення можуть виникати у зв'язку із порушенням порядку здійснення природокористування?

8) Які правопорушення можуть виникати у сфері екологічного управління?

9) Які правопорушення можуть виникати у сфері здійснення окремих видів діяльності, що впливає на довкілля?

10) Які правопорушення можуть виникати у сфері порушення законодавства про особливо цінні території та об'єкти?

11) Який склад має екологічне правопорушення?

12) Як можна класифікувати екологічні правопорушення?

13) Якими функціями володіє юридична відповідальність за екологічні правопорушення?

14) Які види відповідальності передбачені законодавством України за екологічні правопорушення?

15) Які злочини проти довкілля визначені кримінальним законодавством України?

16) Назвіть ознаки злочинів проти довкілля.

3. Самостійна робота студентів

Самостійна робота з дисципліни «Екологічне право» передбачена навчальним планом спеціальності 081 «Право» в обсязі 58 годин для денної форми навчання та 74 години для заочної форми.

Самостійна робота студента передбачає самостійне опрацювання матеріалу в позааудиторний час.

Самостійна робота сприяє розвитку творчого потенціалу, самоорганізації, прийняттю рішень та формуванню компетентності, яка стосується пошуку і систематизації необхідної інформації.

Правильна організація самостійної роботи дозволяє максимально індивідуалізувати навчання, підвищити ефективність навчального процесу в цілому.

Самостійна робота передбачає вивчення законодавчих та нормативних актів, опрацювання наукових праць, підручників, навчальних і методичних посібників

Формами самостійної роботи студентів є:

- доопрацювання матеріалів лекцій та опрацювання літератури, що пропонується до вивчення по темах навчальної дисципліни;

- підготовка до практичних занять, виконання завдань по темах практичних занять;

- підготовка відповідей на питання для самопідготовки;

- робота в інформаційних мережах;

- вибір теми, складання плану та написання індивідуальної роботи, реферату, наукових тез, статей;

- самостійне вивчення та складання конспектів по темах, що виносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється під час заслуховування та обговорення доповідей, перевірки письмових відповідей, поточного модульного контролю знань, та підсумкового оцінювання успішності студентів.

4. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання з навчальної дисципліни «Екологічне право» передбачене силабусом навчальної дисципліни.

Метою індивідуального науково-дослідного завдання є формування у здобувачів освіти вміння опрацьовувати нормативно-правові та наукові джерела, систематизувати та узагальнювати інформацію, формулювати науково обґрунтовані висновки.

Індивідуальне науково-дослідне завдання з навчальної дисципліни «Екологічне право» спрямоване на формування у здобувачів освіти таких компетентностей як здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології, здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції, здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення, а також досягнення таких програмних результатів: проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел, оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему, застосовувати у професійній діяльності нормативно-правову базу захисту навколишнього середовища.

Індивідуальне науково-дослідне завдання виконується на одну із запропонованих викладачем тем, або обирає власну тему за погодженням із викладачем. Форма індивідуального завдання обирається здобувачами за їх бажанням (наукова стаття, тези, реферат).

Індивідуальне науково-дослідне завдання проходить перевірку на плагіат.

Залежно від результатів перевірки визначається оцінка за виконане завдання, а також встановлюється можливість оприлюднення отриманих наукових результатів (наукова стаття рекомендується до друку в Студентському науковому віснику НУВГП або в іншому науковому виданні за бажанням студентів; наукові тези рекомендуються до участі в Науково-практичній конференції ННП та друку у збірнику тез).

Орієнтовний перелік тем для доповідей, наукових досліджень:

1. Кіотський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату та реалізація його механізмів в Україні.
2. Загальновизнані принципи міжнародного права та міжнародних угод у галузі охорони довкілля.
3. Концепція сталого розвитку як підґрунтя раціонального водокористування, охорони та відновлення водних об'єктів.
4. Акти міжнародного права щодо охорони довкілля.
5. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату: роль та значення для регулювання відносин у галузі охорони атмосферного повітря.
6. Екологічне право Європейської спільноти.
7. Поняття та зміст правової охорони вод.
8. Міжнародні зобов'язання України щодо охорони атмосферного повітря та стан їх виконання.
9. Особливості забудови площ залягання корисних копалин загальнодержавного значення.
10. Розвиток законодавства про рослинний світ.
11. Міжнародні організації та правове значення їх нормативних актів щодо охорони довкілля.
12. Зміст та юридичне значення Червоної книги України стосовно рослинного світу.
13. Поняття екологічної мережі та особливості її правового режиму.
14. Актуальні проблеми правової охорони лісів в Україні.
15. Віденська конвенція про охорону озонового шару: роль та значення для регулювання відносин у галузі охорони атмосферного повітря.
16. Міжнародні проблеми правової охорони довкілля.
17. Поняття та зміст правової охорони лісів.
18. Міжнародно-правове попередження транскордонного забруднення на великі відстані.
19. Проблеми визначення об'єктів тваринного світу та їх правовий статус.
20. Правове регулювання полювання.
21. Особливості міжнародної торгівлі об'єктами тваринного світу, що перебувають під загрозою зникнення.
22. Правове регулювання захисту тварин від жорстокого поводження.

23. Актуальні проблеми охорони атмосферного повітря.
24. Участь громадськості у процесі охорони атмосферного повітря: сучасний стан та проблеми реалізації.
25. Проблеми державного управління у сфері водокористування.
26. Актуальні проблеми правової охорони вод в Україні.
27. Правові проблеми сучасного лісового законодавства.
28. Монреальський протокол про зняття з виробництва хімічних речовин, що руйнують озоновий шар, та його значення для охорони озонового шару.
29. Контроль за використанням та охороною водних об'єктів.
30. Актуальні проблеми правової охорони тваринного світу.
31. Роль органів МВС у забезпеченні дотримання законодавства про рослинний світ.
32. Характеристика та система лісового законодавства.
33. Характеристика та завдання водного законодавства.
34. Правові проблеми сучасного водного законодавства.
35. Правові питання власності на водні об'єкти.
36. Зміст і юридичне значення Зеленої книги України.

5. Рекомендована література

Базова

1. Краснова М. В., Краснова Ю. А. Екологічне право України. Спеціальна та Особлива частини : підручник. Київ : НУБіП України, 2023. 278 с.
2. Екологічне право : підручник / А. П. Гетьман, Г. В. Анісімова, А. К. Соколова та ін. ; за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2021. 552 с.
3. Екологічне право України. Загальна частина : підручник / М. В. Краснова, Ю. А. Краснова. К. : ВПЦ «Київський університет», 2021. 190 с.
4. Екологічне право у схемах та визначеннях : навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. К. Р. Резворович. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 188 с.
5. Екологічне право України : курс лекцій. / За редакцією доктора юридичних наук, професора кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ ОЮА Каракаша І. І. Одеса, 2020. 321 с.

Допоміжна

1. Правові аспекти доступу до екологічної інформації в Україні в умовах воєнного стану. *Київський часопис права*. № 1. 2023. С. 136–141.
2. Дейнега М. А. Концепції взаємовідносин людини і природи як основа формування та розвитку природоресурсного законодавства. *Право і суспільство*. №1. 2023. С. 148–154.
3. Сірант М. М. Особливості адміністративно-правових гарантій реалізації права на сприятливе навколишнє природне середовище. *Правові новели*, №10, 2020. Т.2 С. 77–84.
4. Швець О. М. Проблеми реалізації екологічних прав громадян в Україні. Актуальні питання та проблеми правового регулювання суспільних відносин : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 6-7 березня 2020). С. 75–79.
5. Швець О. М., Пасічник В. Б. Особливості застосування дисциплінарної відповідальності за екологічні правопорушення. Аналітичне та порівняльне правознавство. *Електронний науковий фаховий журнал*. 2022. № 5. С. 196–200. URL: http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/12/APP_05_2022_Last-1.pdf

6. Інформаційні ресурси

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Кодекс України про надра : Закон України від 27.07.1994 № 132/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Земельний кодекс України: Закон України від 25.01.2001 № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
4. Лісовий кодекс України : Закон України від 21.01.1994 № 3852-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
5. Водний кодекс України : Закон України від 06.06.1995 № 213/95-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text>

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
7. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
8. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 №435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
9. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 21.04.2011 № 3268-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.
10. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28.02.2019 №2697-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>.
11. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23.05.2017 №2059-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>
12. Гірничий закон України: Закон України від 06.10.1999 № 1127-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-14#Text>.
13. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>.
14. Про охорону земель : Закон України від 19.06.2003 № 962-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>
15. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16.10.1992 № 2707-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text/>
16. Про рослинний світ : Закон України від 09.04.1999 № 591-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-14#Text/>
17. Про тваринний світ : Закон України від 13.12.2001 № 2894-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#Text>.
18. Про мисливське господарство та полювання : Закон України від 22.02.2000 № 1478-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14#Text>.
19. Про управління відходами : Закон України від 20.06.2022 №2320-IX URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#n802>.
20. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>

21. Про об'єкти підвищеної небезпеки : Закон України від 18.01.2001 № 2245-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text>
22. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку : Закон України від 08.02.1995 № 39/95-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80#Text>
23. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
24. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
25. Про інформацію : Закон України від 2.10.1992 №2657-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
26. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 №776/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>.
27. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 №1697-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.
28. Про основи містобудування : Закон України від 16.11.1992 №2780-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12#Text>.
29. Про архітектурну діяльність : Закон України від 20.05.1999 №687-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14#Text>
30. Про Генеральну схему планування території України : Закон України від 07.02.2002 №3059-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3059-14#Text>.
31. Про благоустрій населених пунктів : Закон України від 06.09.2005 № 2807-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text>.
32. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 №3038-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>.
33. Про землеустрій : Закон України від 22.05.2003 № 858-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>.
34. Порядок проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 №989 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989-2017-%D0%BF#Text>.

35. Порядок передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на довкілля : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 №1026 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1026-2017-%D0%BF#Text>.
36. Порядок ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 №1026 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1026-2017-%D0%BF#Text>
37. Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 № 615 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615-2011-%D0%BF#Text>.
38. Основні напрями державної політики України в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.03.1998 №188/98-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188/98-%D0%B2%D1%80#Text>
39. Про затвердження переліків корисних копалин загальнодержавного та місцевого значення : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.08.1992 № 459 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/827-94-%D0%BF#Text>.
40. Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.1994 № 827 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-92-%D0%BF>
41. Про стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 14.09.2020 №392/2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0005525-20#Text>.
42. Про затвердження Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19.06.1996 №173 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0379-96#Text>.
43. Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання : Закон України від 14.01.1998 №15/98-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
44. Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України: наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 10

квітня 2006 року № 105 URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-06#Text>
45. <https://www.kmu.gov.ua/> - Єдиний веб-портал органів
виконавчої влади України.
46. <https://www.ecoleague.net/diialnist/spivpratsia/hromadski-organizatsii> - сайт Всеукраїнської екологічної ліги.